

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ З ЙОРДАНІЄЮ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

© 2017 ЛОМАЧИНСЬКА І. А., ПОДГОРНА І. Ю.

УДК 339.5

**Ломачинська І. А., Подгорна І. Ю. Зовнішньоекономічна діяльність України з Йорданією:
проблеми та перспективи розвитку**

Мета статті полягає у дослідженні динаміки та структури зовнішньоекономічної співпраці України та Йорданії, визначенні факторів і потенціалу розвитку двосторонніх відносин, обґрунтуванні пріоритетів подальшої співпраці між країнами, зокрема щодо розширення сфер зовнішньоекономічного співробітництва. Досліджено роль Йорданського Хашімітського Королівства як потенційного та перспективного зовнішньоекономічного партнера України. Розглянуто розвиток і сучасний стан зовнішньоекономічної співпраці між Україною та Йорданією, проаналізовано динаміку та структуру їх торговельно-економічного співробітництва за 2011–2016 рр. На основі SWOT-аналізу виявлено внутрішні та зовнішні, позитивні та негативні фактори, що впливають на розвиток двосторонньої зовнішньоекономічної співпраці України з ЙК. Виявлено можливості й обґрунтовано перспективні напрями розвитку та розширення сфер зовнішньоекономічних відносин і торговельно-економічного співробітництва між країнами, реалізація та інтенсифікація яких дозволить удосконалити двосторонні торговельно-економічні відносини України з Йорданією, а також іншими країнами Близького Сходу.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, торговельно-економічне співробітництво, експорт, імпорт, Україна, Йорданія, SWOT-аналіз.

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 10.

Ломачинська Ірина Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної теорії та історії економічної думки, Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова (вул. Дворянська, 2, Одеса, 65000, Україна)

E-mail: lomachynska@gmail.com

Подгорна Івेलіна Юріївна – магістрант, Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова (вул. Дворянська, 2, Одеса, 65000, Україна)

E-mail: ivelina.od@gmail.com

УДК 339.5

UDC 339.5

**Ломачинская И. А., Подгорная И. Ю.
Внешнеэкономическая деятельность Украины с Иорданией:
проблемы и перспективы развития**

Цель статьи заключается в исследовании динамики и структуры внешнеэкономического сотрудничества Украины и Иордании, определении факторов и потенциала развития двусторонних отношений, обосновании приоритетов дальнейшего сотрудничества между странами, в частности относительно расширения сфер их торгово-экономических отношений. Исследована роль Иорданского Хашимитского Королевства как потенциального и перспективного внешнеэкономического партнера Украины. Рассмотрены развитие и современное состояние внешнеэкономического сотрудничества между Украиной и Иорданией, проанализирована динамика и структура их двусторонней торгово-экономической деятельности за 2011–2016 гг. На основе SWOT-анализа выявлены внутренние и внешние, положительные и отрицательные факторы, влияющие на развитие двустороннего внешнеэкономического сотрудничества Украины с ИХК. Определены возможности, и обоснованы перспективные направления развития и расширения сфер внешнеэкономических отношений и торгово-экономического сотрудничества между странами, реализация и интенсификация которых позволят усовершенствовать двусторонние торгово-экономические отношения Украины с Иорданией, а также другими странами Ближнего Востока.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, торгово-экономическое сотрудничество, экспорт, импорт, Украина, Иордания, SWOT-анализ.

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Библ.:** 10.

Ломачинская Ирина Анатольевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономической теории и истории экономической мысли, Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова (ул. Дворянская, 2, Одесса, 65000, Украина)

E-mail: lomachynska@gmail.com

Подгорная Ивेलіна Юріївна – магістрант, Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова (вул. Дворянская, 2, Одесса, 65000, Украина)

E-mail: ivelina.od@gmail.com

**Lomachynska I. A., Podgorna I. Yu.
Ukraine's Foreign Economic Activity with Jordan:
Problems and Prospects of Development**

The article is aimed at researching the dynamics and structure of the foreign economic cooperation between Ukraine and Jordan, defining factors and potential of the development of bilateral relations, substantiating the priorities of further cooperation between the countries, particularly regarding the expansion of the spheres of their trade-economic relations. The role of the Hashemite Kingdom of Jordan as a potential and prospective foreign economic partner of Ukraine was researched. The development and current status of the foreign economic cooperation between Ukraine and Jordan were considered, the dynamics and the structure of their bilateral trade-economic activity for 2011–2016 were analyzed. On the basis of the carried out SWOT-analysis, the internal and external, positive and negative factors influencing the development of bilateral foreign economic cooperation of Ukraine with the HKJ have been identified. The authors have determined the opportunities and prospective directions of development and expansion of spheres of the foreign economic relations and trade-economic cooperation between the countries, realization and intensification of which would improve the bilateral trade-economic relations between Ukraine and Jordan, as well as other countries in the Middle East.

Keywords: foreign economic activity, trade-economic cooperation, exports, imports, Ukraine, Jordan, SWOT-analysis.

Fig.: 3. **Tbl.:** 2. **Bibl.:** 10.

Lomachynska Iryna A. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic Theory and History of Economic Thought, Odesa I. I. Mechnikov National University (2 Dvorianska Str., Odesa, 65000, Ukraine)

E-mail: lomachynska@gmail.com

Podgorna Ivelyna Yu. – Graduate Student, Odesa I. I. Mechnikov National University (2 Dvorianska Str., Odesa, 65000, Ukraine)

E-mail: ivelina.od@gmail.com

Одним із пріоритетних напрямів розвитку національної економіки є її включення в систему світового господарства шляхом розвитку зовнішньоекономічної діяльності через розширення та поглиблення двосторонніх торговельно-економічних відносин між країнами. Україна як представник світу, що розвивається, сьогодні активно інтегрується у глобальний та європейський економічний простір і значною мірою буде свою господарську діяльність на основі зовнішньоекономічної співпраці з будь-якою країною світу.

Потенційним і перспективним зовнішньоекономічним партнером для України є Йорданське Хашимітське Королівство (ЙХК). Сьогодні частка Йорданії в структурі експорту українських товарів становить лише 0,36%, а послуг – 0,1% [1]. Проте розвиток двостороннього зовнішньоекономічного співробітництва цих країн має певний фундамент як базис для розширення та поглиблення торговельно-економічних зв'язків. На сьогодні серед країн Європи і Центральної Азії з низьким і середнім доходом частка українського експорту складає 11,8% товарів, що імпортуються Королівством [1; 2]. Отже, з метою подальшого розвитку й удосконалення двосторонніх відносин України та Йорданії, розширення сфер зовнішньоекономічного співробітництва необхідно вирішити деякі проблеми та визначити напрями інтенсифікації подальшої співпраці.

Проблемами інтеграції до світового співтовариства та міжнародних зв'язків, зокрема питаннями розвитку зовнішньоекономічної діяльності України та особливостями її стратегічного розвитку, займалися такі вчені, як В. Вітлінський, А. Гальчинський, І. Грабинський, Ф. Мирзоахмедов, В. Рисіна, Ю. Цьомик, Н. Філіпова й ін. У їх дослідженнях переважно приділяється увага визначенню основних проблем і перспектив розвитку зовнішньоекономічних відносин України, як взагалі, так і з окремими країнами світу, переважно розвиненими, та країнами, що є основними партнерами зовнішньоекономічної співпраці. Окремі аспекти міжнародного зовнішньоекономічного співробітництва України з Йорданією висвітлені в роботах С. Гасіма, Ю. Кочубея, В. Московкіна, Д. Серова й ін.

Однак на сьогодні в умовах подальшого включення України в систему міжнародного поділу праці під впливом глобалізації та євроінтеграції дослідження

потенціалу розвитку зовнішньоекономічної діяльності України, зокрема щодо співпраці з Йорданією, потребує подальшого розвитку. Детальні та сучасні дослідження цього питання у спеціалізованій літературі відсутні.

Мета статті – дослідити динаміку, структуру зовнішньоекономічної співпраці України та Йорданії, визначити фактори та потенціал розвитку двосторонніх відносин та обґрунтувати пріоритети подальшої співпраці між країнами, зокрема щодо розширення сфер зовнішньоекономічного співробітництва.

Торговельно-економічні відносини між Україною та Йорданським Хашимітським Королівством були встановлені у 2002 р. і закріплені угодою від 23 квітня 2002 р., що набула чинності 5 травня 2003 р. [3]. Вже майже 15 років Йорданія є привабливим ринком для українських товарів, послуг, технологій, а також потенційним транспортно-транзитним, економічним, туристичним центром на Близькому Сході. При цьому Йорданія протягом тривалого часу, незважаючи на нестабільність і невизначеність розвитку глобальної економіки, демонструє стійку тенденцію економічного зростання. Водночас для Йорданії Україна є перспективним партнером зі значним потенціалом у промисловій, аграрній, науково-технічній, транспортній сферах і містким споживчим ринком [3].

Однак, незважаючи на значні економічні перспективи, за останні 15 років частка Йорданії у структурі експорту українських товарів незначна. Проте, попри низькі показники зовнішньоекономічного товарообігу, дослідимо потенціал подальшого розвитку співробітництва між країнами.

Впродовж останніх років зовнішньоекономічне співробітництво між Україною та Йорданією характеризується поступовим скороченням обсягів (рис. 1). Так, з 2011 р. по 2016 р. товарообіг між країнами поступово зменшується. Проте, незважаючи на невеликий загальний обсяг зовнішньої торгівлі між країнами, варто зазначити його значне позитивне сальдо протягом 2011–2016 рр.

Розглядаючи окремо експорт та імпорт українських товарів, слід відзначити їх симетричну динаміку. Так, з 2012 р. по 2015 р. показники експорту товарів, так само, як і імпорту, постійно знижуються. Водночас

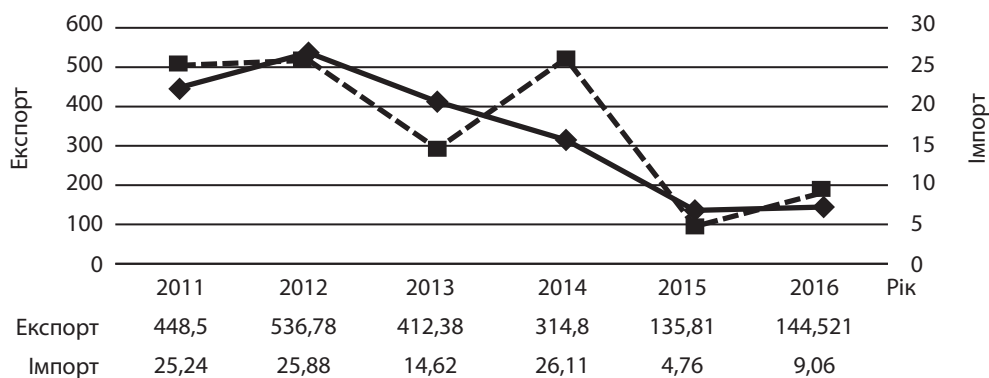

Рис. 1. Динаміка зовнішньої торгівлі товарами України з ЙХК (млн дол. США)

Джерело: розроблено авторами за [1]

можна зазначити різке коливання показника імпорту у 2014 р. у результаті зростання імпорту йорданських товарів майже в 2 рази (до 26 млн дол. США) за рахунок збільшення імпорту фармацевтичної продукції.

У 2015 р. спостерігається різке скорочення товарообігу між країнами, що обумовлено ускладненою фінансово-економічною ситуацією в Йорданії через значні обсяги витрат держави на утримання сирійських біженців, закриття кордонів з Сирією, що мала роль транзитної країни для йорданського експорту, скорочення кількості великих інфраструктурних проектів у Королівстві, а також з анексією Криму, нестабільною ситуацією на сході України та деструктивним впливом цих факторів на стан експортно-орієнтованих галузей обох країн. Проте сьогодні Йорданія активно намага-

ється збільшити обсяги зовнішньої торгівлі та вживає спеціальних заходів щодо цього [3].

У 2016 р. експорт українських товарів до Королівства збільшився на 6,4 % (8,71 млн дол. США) відносно 2015 р. і становив 144,52 млн дол. США. Позитивна динаміка спостерігається і в обсягах імпорту між Україною і Йорданією. Загальний об'єм імпортованих з ЙХК товарів збільшився майже вдвічі (на 90 %) і досягнув 9,06 млн дол. США.

В галузевій структурі експорту українських товарів до Йорданії (рис. 2) домінують чорні метали (39,6%), продукція сільського господарства (33% – зернові культури; 15,3% – жири та олії; 5,33% – м'ясна продукція, 1,4% – молочні вироби, яйця, мед; а також овочі, какао та ін.).

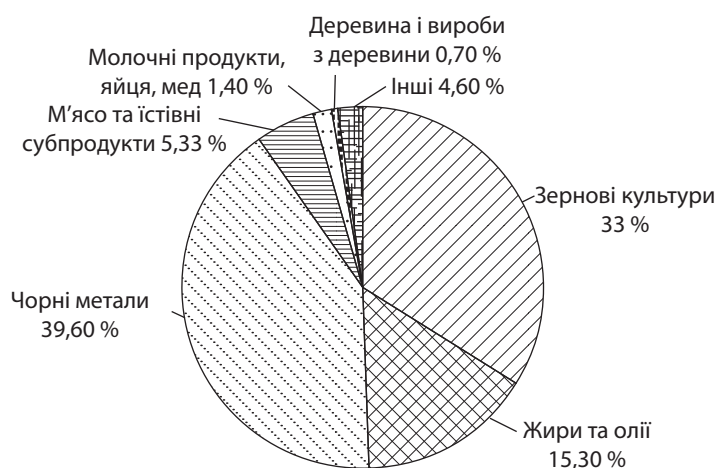

Рис. 2. Галузева структура експорту товарів України в ЙХК

Джерело: розроблено авторами на основі [1]

Серед інших складових експорту українських товарів до ЙХК слід зазначити зернові культури, експорт яких у 2016 р. склав 33 %, колище у 2012 р. становив 93,7% від загального обсягу. Така динаміка свідчить, що впродовж 2016 р. відбувався процес диверсифікації експорту між Україною та ЙХК, зокрема, збільшився обсяг експорту електричних машин на 2268%; виробів із каменю, гіпсу, цементу – на 1022%; продукції з борошна та крупи – на 469%; дубильних екстрактів – на 398%; виробів фармацевтичної промисловості – на 381%; меблів – на 368%; насіння і плодів олійних рос-

лин – на 213%; харчових продуктів – на 189%; виробів із недорогоцінних металів – на 185%; овочів – на 142%; готової зернової продукції – на 137% [3]. Основу імпорту товарів із Йорданії традиційно складає фармацевтична продукція (56%), а також товари, придбані в портах (15,6%), та пластмаси і полімерні матеріали (9,4%) [1].

Аналізуючи динаміку зовнішньої торгівлі послугами (рис. 3), можна зазначити загальну тенденцію до збільшення в кожному наступному періоді (за винятком 2014 р.).

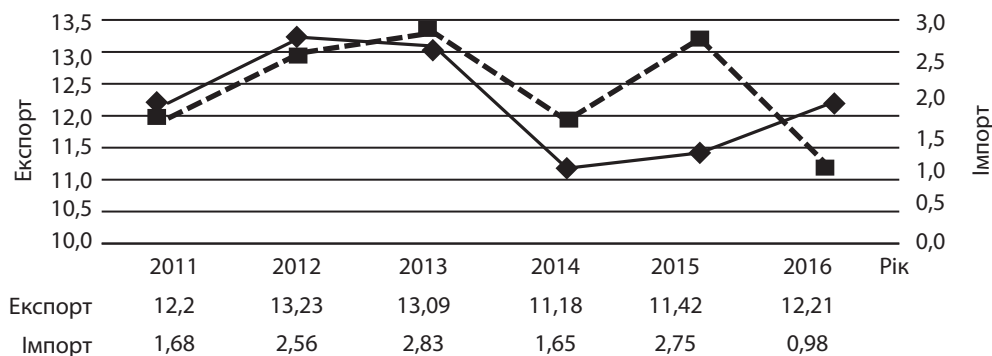

Рис. 3. Динаміка зовнішньої торгівлі послугами між Україною та ЙХК, млн дол. США

Джерело: розроблено авторами на основі [1].

Сукупний обсяг торгівлі послугами у 2015 р. між Україною та Йорданією збільшився на 9,7% порівняно з попереднім роком і становив 14,17 млн дол. США (див. рис. 3). Експорт становив 1,42 млн дол. США, імпорту – 2,75 млн дол. США, торговельне сальдо позитивне – 8,64 млн дол. США. У 2016 р. обсяг зовнішньої торгівлі послугами між Україною та ЙХК знизився на 3% порівняно з 2015 р., насамперед за рахунок скорочення імпорту у 2,8 рази (із 2,75 млн дол. США у 2015 р. до 0,98 млн дол. США у 2016 р.). Водночас український експорт послуг до Йорданії збільшився на 6,9%.

Аналіз галузевої структури торгівлі послугами між Україною та Йорданією (табл. 1) демонструє, що основою українського експорту послуг до ЙХК є туристичні

(67,3%) і транспортні послуги (31,3%), які разом складають 98,6% експорту України в цю країну. Більш ніж половину імпорту послуг з Йорданії в Україну складають саме транспортні послуги (57,2%). Також важливими складовими йорданського імпорту є послуги, пов'язані з подорожами (28,7%), та державні й урядові послуги (13,9%).

Для того щоб оцінити можливості та потенціал розвитку економічних відносин та торговельно-економічного співробітництва між двома країнами, потрібно розглянути фактори, що впливають на розвиток зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) України та Йорданії. Структуруємо фактори на основі SWOT-аналізу, що дозволяє визначити внутрішні та зовнішні, позитивні та негативні фактори.

Таблиця 1

Структура експорту-імпорту послуг між Україною та Йорданією у 2015 р.

Послуги / Показники	Експорт			Імпорт			Сальдо, тис. дол. США
	Обсяг, тис. дол. США	Частка відносно 2014 р.	Частка в обсягу країни	Обсяг, тис. дол. США	Частка відносно 2014 р.	Частка в обсягу країни	
Транспортні	3559,6	94,3	31,3	1571,7	211,1	57,2	1987,9
Туристичні	7660,8	105,1	67,3	789,1	177,3	28,7	6871,7
Фінансові	0,3	-	0,0	-	-	-	0,3
Інтелектуальної власності	19,4	344,7	0,2	-	-	-	19,4
Комп'ютерні, інформаційні	12,9	117,5	0,1	4,5	146,7	0,2	8,4
Ділові	120,5	201,0	1,1	0,3	1,8	0,0	120,2
Державні та урядові	15,3	93,5	0,1	381,0	86,2	13,9	-365,7

Джерело: розроблено авторами на основі [1]

На основі аналізу соціально-політичного й економічного стану України та Йорданії, зовнішньоекономічної ситуації країн та оцінки факторів розвитку ЗЕД було здійснено SWOT-аналіз (табл. 2) щодо перспектив розвитку зовнішньоекономічної співпраці України з ЙХК.

За результатами SWOT-аналізу внутрішніх факторів можна зробити такі висновки:

- ✦ структура українського експорту товарів не різноманітна, проте містить позиції, які імпортує Йорданія. Важливими складовими йорданського імпорту є продукція машинобудівних підприємств (верстати, прилади, запчастини), транспортні засоби й обладнання, метали та вироби з них, зернові культури (пшениця, ячмінь), сільськогосподарська продукція (олія, м'ясо яловичини та птиці, молочна продукція). Отже, до структури потенційного експорту України в Йорданію входять товарні позиції, по яких наша країна має потенціал приросту випуску та здатна забезпечити повною мірою або частково потреби торговельного партнера. У країні одні з найпростіших умов реєстрації підприємств, здійснення зовнішньоекономічної діяльності в регіоні Близького Сходу. Достатньо добре розвинена інфраструктура [4];

- ✦ дефіцит інформації в Україні можна пояснити тим, що інформаційна бізнес-інфраструктура в Україні є досить нерозвиненою. Через це українські компанії та окремі суб'єкти господарювання не мають достатньої інформації щодо можливостей торговельно-економічного співробітництва з Йорданією. Основною причиною цього є насамперед неефективна політика українського уряду щодо сприяння розвитку зовнішньоекономічної діяльності малих і середніх підприємств;
- ✦ відмінність смаків та уподобань споживачів України та Йорданії обумовлена соціально-культурними, релігійними відмінностями країн. Зокрема, смаки українських споживачів орієнтовані більше на європейські товари, ніж на товари арабського регіону. Цьому, окрім того, сприяє відсутність інформації для споживачів щодо характеристик товарів, послуг з Йорданії;
- ✦ значущість стійких зовнішньоекономічних відносин – це не лише стабільність експортної та імпоротної діяльності, а й перспективи реалізації спільних інвестиційних проектів. Отже, стримуючим фактором розвитку двосторонніх відносин є відсутність взаємних стійких торговельних відносин між Україною та Йорданією протягом тривалого часу.

SWOT-аналіз зовнішньоекономічної діяльності України з Йорданією

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> – Високий рівень технічної та інженерної освіти – Розвинена практика IT-аутсорсингу – Розвинена металургійна галузь і конкурентоспроможність української продукції на світовому ринку – Значний промисловий потенціал – Значний науково-технічний потенціал – Широкі транзитні можливості – Відносно дешева робоча сила – Місткий споживчий ринок – Структура українського експорту містить товари, що імпортуються ЙХК 	<ul style="list-style-type: none"> – Структура українського експорту товарів не різноманітна – Невисока якість, технологічність і конкурентоспроможність національного виробництва – Слаборозвинені бізнес-зв'язки та бізнес-культура з країнами Близького Сходу – Соціально-політична та фінансово-економічна нестабільність – Відмінні смаки на уподобання споживачів двох країн – Дефіцит інформації щодо потенціалу зовнішньоекономічної співпраці всередині країни – Відсутність стійких торговельних та інвестиційних відносин між країнами
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> – Стійка тенденція до зростання ВВП на душу населення, інвестиційна привабливість – Наявність міжнародних торгових угод, у т.ч. з СOT – Активний пошук і розробка альтернативних джерел енергії як пріоритетний напрям внутрішньої політики Йорданії – Несучасна науково-технічна та технологічна база Йорданії – Широка договірно-правова база між країнами – Роль і місце Йорданії в регіоні та перспективи створення IT-кластера в Йорданії – Відносно велика українська діаспора в ЙХК – Глобалізація та інформатизація світогосподарських процесів, зростання відкритості національних економік 	<ul style="list-style-type: none"> – Нестабільна політична ситуація в регіоні Близького Сходу – Нестабільна міграційна ситуація в ЙХК – Зростання транспортних витрат і ризиків в Йорданії – Внутрішньополітичні та соціальні проблеми Королівства – Культурні та релігійні відмінності обох країн – Значна економічна допомога Йорданії з боку США

Джерело: авторська розробка

Серед позитивних зовнішніх факторів (можливості) оцінки потенціалу розвитку зовнішньоекономічної співпраці України з Йорданією уваги потребують такі:

- ✦ Йорданія сьогодні здійснює активний пошук і розробку альтернативних джерел енергії, що обумовлено тим, що країна імпортує до 97% енергоресурсів із сусідніх країн. З метою зниження енергозалежності країни Йорданія співпрацює з американськими, французькими, румунськими компаніями зі сфери відновлюваної енергетики. Зокрема, Російська Федерація сьогодні виконує проект з будівництва блоків АЕС в Королівстві загальною вартістю 10 млрд дол. США. У цьому контексті можливим є залучення українських технологій і суб'єктів господарювання для реалізації проектів в енергетичній сфері Королівства;
- ✦ науково-технічна та технологічна база Йорданії не повною мірою відповідає вимогам сьогодення, і Королівство змушене закуповувати передові технології за кордоном. У наявних економічних реаліях для Йорданії життєво важливим є розвиток високотехнологічних проектів, які б дозволили знизити безробіття, задовольнити потреби власної економіки і значно збільшити обсяги експорту в країні. Розвиток таких про-

ектів має на увазі як збільшення державних капітальних видатків, так і залучення зовнішнього фінансування у формі прямих іноземних інвестицій. Середньорічні темпи приросту обсягу ПІІ в Йорданію в період 2005–2015 рр. були найбільшими в регіоні Близького Сходу – близько 50,5 % [2]. В країні наявне законодавство, що регулює іноземні інвестиції та передбачає пільги для іноземних інвесторів (у т.ч. податкові), заходи для активного залучення іноземних інвесторів. З огляду на це, перспективним для України є експорт вітчизняних наукових і технологічних розробок, зокрема, щодо космічних досліджень, захисту навколишнього середовища;

- ✦ широка договірно-правова база між країнами є сприяючим фактором для розвитку двосторонніх торговельно-економічних відносин. Найвагомими документами є: Угода між Урядом України та Урядом Йорданії про торговельно-економічне співробітництво (05.05.2003 р.); Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Йорданського Хашимітського Королівства про повітряне сполучення (11.10.2006 р.); Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Йорданського Хашимітського Королівства про морське торговельне судноплавство

(24.01.2007 р.); Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Йорданського Хашимітського Королівства про взаємне сприяння та захист інвестицій (17.04.2007 р.); Конвенція між Кабінетом Міністрів України та Урядом Йорданського Хашимітського Королівства про уникнення подвійного оподаткування і попередження податкових ухилень на доходи і капітал (23.10.2008 р.) [5];

- ✦ географічне та геополітичне положення Йорданії в арабському регіоні висвітлює її надважливу роль для України як своєрідного центру та торговельно-економічного посередника для поширення продукції, послуг, технологій з України на ринки інших країн Близького Сходу. Крім того, у зв'язку зі змінами у політиці США стосовно мігрантів, зокрема, заборона на в'їзд до США громадянам певних арабських країн [6], може виникнути потреба у концентрації висококваліфікованих трудових ресурсів безпосередньо на Середньому Сході через неможливість їхньої трудової міграції до США. Йорданія одна з небагатьох країн регіону, де частка населення з вищою освітою більше 35%. Це може сприяти створенню ІТ-кластера в Йорданії, що дозволить сконцентрувати трудові ресурси ІТ-сектора Арабського регіону. Україна може виступити як постачальник цих ресурсів або розвивати співпрацю через ІТ-аутсорсинг;
- ✦ офіційно в Йорданії на сьогодні перебувають 680 громадян України. Близько 1100 українок одружені на йорданцях і постійно проживають у Королівстві [7]. За оцінками Посольства України в Йорданії [8], кількість громадян України на території Королівства сягає близько 5 тис. осіб (0,05 % населення ЙХК). Переважна кількість українців проживає в найбільших містах Йорданії – Аммані, Заркі, Мадабі, Ірбіді та Акабіт. Щороку кордон Йорданії перетинають у середньому 10 тис. українців.

Ао зовнішніх факторів, що спричиняють загрозу розвитку економічного співробітництва України з Йорданією, відносяться такі:

- ✦ нестабільна міграційна ситуація в ЙХК, що обумовлена розміщенням на території країни великої кількості сирійських біженців. В результаті відбувається постійний економічний, соціальний, безпековий тиск від перебування значної кількості біженців на території країни. За оцінками, кількість сирійських громадян та інших біженців у Королівстві становить майже третину населення країни;
- ✦ внаслідок нестабільності в регіоні зростають транспортні витрати та ризики. Стримуючим фактором розвитку двостороннього співробітництва України та ЙХК також є закриття кордонів із Сирією, що мала роль транзитної тери-

торії для подальшого просування йорданського експорту;

- ✦ загрози зовнішньоекономічному співробітництву України та Йорданії несуть внутрішньополітичні та соціальні проблеми Королівства, зокрема: *по-перше*, створення владою протиріч між ісламістськими політичними силами: реформаторами-традиціоналістами, прибічниками діалогу з правлячим режимом та сили, що закликають до посиленого протистояння з урядом і вищим керівництвом ЙХК; *по-друге*, намагання підвищити роль політичних партій у внутрішньому житті за рахунок прийняття відповідних законодавчих актів (проте політичні партії сьогодні не готові взяти на себе повну відповідальність за політичний розвиток країни, переклавши її на правлячу родину);

Йорданія отримує значний обсяг економічної допомоги з боку США. Незважаючи на те, що Сполучені Штати і Йорданія ніколи не були пов'язані формальним договором, вони співпрацювали з ряду регіональних і міжнародних питань протягом багатьох років. Маленький розмір Йорданії, відсутність основних ресурсів зробили її залежною від допомоги з боку західних та інших арабських країн. Підтримка США, зокрема у вигляді прямих грантів і військової допомоги, дозволила Йорданії вирішити серйозні уразливості, як внутрішні, так і зовнішні. Географічне положення Йорданії між Ізраїлем, Сирією, Іраком і Саудівською Аравією зробила її вразливою для стратегічних проектів більш потужних сусідів, але також надало Йорданії важливу роль як буфера між цими країнами в конфронтуючих відносинах цих країн. США надають економічну допомогу Йорданії з 1951 р., військову – з 1957 р. Загальний обсяг двосторонньої допомоги США (під контролем держави і програми USAID) у країну протягом усього періоду склав близько 19,12 млрд дол. США, зокрема 1,648 млрд дол. США у 2016 фінансовому році. Крім того, допомога США в Йорданію додатково надходить через Міністерство оборони (2014 р. – 909 млн дол. США додаткової військової допомоги) [9, с. 12]. Йорданія щороку отримує від США продовольчу допомогу (пшениця). 1 лютого 2017 р. Йорданія підписала угоду із США про надання їй 100 тис. т пшениці у рамках Програми продовольчої допомоги США [10]. Треба зауважити, що впродовж попередніх років Йорданія вже отримувала подібні гранти від США: 50 тис. т пшениці на загальну суму 36 млн дол. США у 2011 р. і 2012 р. та 100 тис. т на суму 25,1 млн дол. США у 2015 р. Сьогодні Йорданія є найбільшим реципієнтом американської допомоги.

ВИСНОВКИ

На основі вищевикладеного можна вибудувати пріоритети щодо розвитку зовнішньоекономічної діяльності України з Йорданією. Основним вектором розвитку співробітництва цих країн на сучасному етапі повинна бути диверсифікація галузевої структури експорту та напрямів торговельно-економічної діяльності між країнами.

Проведений аналіз дозволяє визначити ряд напрямів і перспектив двостороннього співробітництва у наступних галузях: альтернативні джерела енергії, технологічна та науково-технічна сфера (зокрема, наукомістка промисловість, авіа- та космічна промисловість), IT та комп'ютерна сфера, захист навколишнього середовища, фармацевтична галузь. Перш за все, важливо акцентувати на необхідності активізації участі українських підприємств у міжнародних тендерах із реалізації міжнародних проектів на території Йорданії в цих галузях.

Слід зазначити на необхідності залучення українських технологій та суб'єктів господарювання до реалізації проектів у енергетичній сфері Королівства, зокрема, у проєкті будівництва нафтопроводу Басра-Акаба, сонячних і вітрових електростанцій, а також у виконанні інших проектів з розвитку сонячної енергетики. Через те, що Королівство змушене закуповувати передові технології за кордоном, перспективним є експорт українських наукових і технологічних розробок з космічних досліджень і захисту навколишнього середовища для потреб країни. Перспективним двостороннім проєктом у фармацевтичній галузі є заснування спільного українсько-йорданського підприємства з виробництва лікарських засобів. Найбільша йорданська фармацевтична компанія «NikmaPharmaceuticals PLC» має намір придбати в Україні фармацевтичне підприємство. Однак у зв'язку з агресією Росії керівництво підприємства зайняло вичікувальну позицію.

Отже, Йорданія є перспективним економічним партнером України. Королівство можна розглядати як потенційний ринок для вітчизняних товарів, послуг і технологій. Важливою є потенційна роль цієї невеликої арабської країни як транспортно-транзитного, економічного, туристичного центру в регіоні, яка завдяки своєму географічному та геополітичному положенню, може виступати як торговельний і економічний посередник для поширення української продукції, послуг, технологій на ринки інших країн Близького Сходу. Україна ж для ЙХК є перспективним зовнішньоекономічним партнером зі значним потенціалом у промисловій, аграрній, науково-технічній сферах. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Економічна статистика. Зовнішньоекономічна діяльність // Державна служба статистики України. URL: http://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm
2. World Development Indicators // The World Bank Group. URL: <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&country=JOR>
3. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Йорданією // Посольство України в Йорданському Хашимітському Королівстві. URL: <http://jordan.mfa.gov.ua/ua/ukraine-jo/trade>

4. DOING BUSINESS. Measuring Business Regulations. Economy Rankings // The World Bank. URL: <http://www.doing-business.org/rankings>

5. Договірні-правова база між Україною та Йорданією // Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/ugodi_z_ukrain/?country=ior

6. Goodman J. US travelban: Whythesesevendountries? // BBC NewsServices. URL: <http://www.bbc.com/news/world-us-canada-38798588>

7. Двостороннє співробітництво: Близький Схід та Африка // Міністерство закордонних справ України. URL: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/bilateral-cooperation/nest-africa>

8. Українці в Йорданії // Посольство України в Йорданському Хашимітському Королівстві. URL: <http://jordan.mfa.gov.ua/ua/ukraine-jo/ukrainians-in-jo>

9. Sharp J. M. Jordan: Backgroundand U.S. Relations // Congressional Research Service (Library of Congress). 2017. November 14. URL: <https://fas.org/sgp/crs/mideast/RL33546.pdf>

10. US toprovide 100,000 tonnes of wheat to Kingdom // The Jordan Times. 2015. April 4. URL: <http://www.jordantimes.com/news/local/us-provide-100000-tonnes-wheat-kingdom>

REFERENCES

"Dohovirno-pravova baza mizh Ukrainoiu ta Iordaniieiu" [The contractual framework between Ukraine and Jordan]. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy. http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/ugodi_z_ukrain/?country=ior

"Doing Business. Measuring Business Regulations. Economy Rankings". The World Bank. <http://www.doingbusiness.org/rankings>

"Dvostoronnie spivrobitnytstvo: Blyzkyi Skhid ta Afryka" [Bilateral cooperation: Middle East and Africa]. Ministerstvo zakordonnykh sprav Ukrainy. <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/bilateral-cooperation/nest-africa>

"Ekonomichna statystyka. Zovnishnyoekonomichna diialnist" [Economic statistics. Foreign economic activity]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. http://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm

Goodman, J. "US travel ban: Why these seven countries?" BBC News Services. <http://www.bbc.com/news/world-us-canada-38798588>

Sharp, J. M. "Jordan: Backgroundand U. S. Relations" Congressional Research Service. <https://fas.org/sgp/crs/mideast/RL33546.pdf>

"Torhovelno-ekonomichne spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu ta Iordaniieiu" [Trade and Economic Cooperation between Ukraine and Jordan]. Posolstvo Ukrainy v Iordanskomu Khashymitskomu Korolivstvi. <http://jordan.mfa.gov.ua/ua/ukraine-jo/trade>

"Ukrainci v Iordanii" [Ukrainians in Jordan]. Posolstvo Ukrainy v Iordanskomu Khashymitskomu Korolivstvi. <http://jordan.mfa.gov.ua/ua/ukraine-jo/ukrainians-in-jo>

"US toprovide 100,000 tonnes of wheat to Kingdom" The Jordan Times. 2015. <http://www.jordantimes.com/news/local/us-provide-100000-tonnes-wheat-kingdom>

"World Development Indicators" The World Bank Group. <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&country=JOR>